

Jadwiga Chudziakowa

Trzemeszno, woj. bydgoskie. Stanowisko 1

Informator Archeologiczny : badania 21, 178-179

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Łącznia w białym sezonie wykopaliskowym zainwentaryzowano 1069 sztuk fragmentów bądź ca-
łych zabytków ruchomych. Zabytki te mieszczą się w ramach czasowych od XIII - XX w.

Miejscem przechowywania zabytków i dokumentacji jest Pracownia Archeologiczna IAN IHM PAN
w Szczacinie.

TRZEMESZNO
woj. bydgoskie
Stanowisko 1

Uniwersytet Mikołaja Kopernika
w Toruniu
zespół do Badań Średniowiecznej
Architektury Kujaw i Wschodniej
Wielkopolski

Badania prowadzona przez zespół UMK w Toruniu. Kierownik
badań - doc. dr hab. Jadwiga Chudziakowa /autorka sprawa-
wodania/. Prace finansowane przez ODE w Warszawie, w ra-
mach problemu międzyresortowego. Pierwszy rok badań. Zes-
pół poklasztorny kanoników regularnych.

W 1987 r. podjęte zostały badania interdyscyplinarna zespołu poklasztornego kanoników regu-
larnych w Trzemesznie.

Prace na tym obiekcie prowadzone już były w 1946 r. przez Z. Kapiańskiego i kontynuowane w la-
tach 1949-50 przez K. Józefowiczównę. W latach tych założono piętnaście wykopów, trzynastcie z nich
wewnątrz bazyliki i dwa wykopy /nr 8, 15/ poza murami kościoła, tylko w czterech wykopach na piętnaś-
cie uzyskano cacek. W okresie 1949-50 odkryto wewnątrz kościoła relikty architektury romańskiej, okreś-
lone przez autorkę badań jako Trzemeszno I i Trzemeszno II. Prowadzone badania głównie pod kątem od-
krycia architektury, nie pozwalają na powiązania stratygraficzne, a tym samym na jednoznaczne usta-
lenia w zakresie chronologii odkrytych relikwów. Zastrzeżenia budzą podstawy datowania, szczególnie
odnośnie tzw. Trzemeszna I, tzn. kościoła przedromańskiego na K wiek, jak również proponowana re-
konstrukcja pierwszego kościoła ma zbyt słabe podstawy dowodowe.

Sprawą niezmiernie istotną dla rekonstrukcji dziejów zespołu architektury w Trzemesznie, jest
ustalenie chronologii osadnictwa na terenie zajętych przez Kanonię. Obecne prace ograniczyły się do
badań archiwalnych, przygotowania terenu do prac wykopaliskowych oraz wierceń archeologicznych. Ogó-
łem wykonano 43 wiercenia i dwa wykopy. Badania wiertnicze, pozwoliły na wstępne rozpoznanie straty-
grafii, a zatem nadały kierunek dalszym badaniom terenowym.

Wykop I o rozmiarach 4,80 x 1,60 m, usytuowano przy ścianie zachodniej kościoła na arze 245,
Ćw. A/B. Celem takiej lokalizacji było przesadanie fundamentów westwerku oraz ich ewentualnych po-
wiązań ze stratygrafią. Wyniki uzyskane służą do ponownej analizy dotychczasowych rekonstrukcji
układu przestrzennego Trzemeszna I, jak i Trzemeszna II /wg nomenklatury ustalonej przez autorkę ba-
dań w l. 1949-50/. Poza odkryciem mało interesującego bruku kamiennego nowożytnego /nr 1/, odsłonię-
to fundamenty zlokalizowane równolegle do zachowanej zachodniej ściany romańskiego kościoła. Stopa
tych fundamentów zalega na tym samym poziomie, co fundamenty obecnego kościoła, również technika
budowy w obu przypadkach jest taka sama. Wszystko wskazuje na fakt, że mamy tu do czynienia z niezna-
nymi dotąd fundamentami architektury romańskiej.

Z odsłoniętymi relikwami wiąże się kamienny bruk /nr 2/ o regularnym układzie, zajmujący przestrzeń
pomiędzy odkrytymi fundamentami a kościołem. Konieczne jest dalsze odsłonięcie romańskich relikwów
i ustalenie ich chronologii, albowiem na razie nie jest możliwe określenie do jakiej fazy budowy na-
leżą. Interpretację utrudniają silnie przemieszane warstwy, które miało miejsce głównie w późnym śred-
niowieczu. Ogólna miąższość trzech wydzielonych warstw kulturowych wynosi 1,10 - 1,15 m. Cacek uzysk-
kano na głębokości +108,10.

Wykop II zlokalizowany został na arce 207, ów. R/D i nie był związany z architekturą. Celem takiego usytuowania wykopu było rozpoznanie stratygrafii od północnej strony kościoła. Miąższość ogólna silnie przemianowanych warstw wynosiła tylko 0,90 m. Na całej przestrzeni wykopu o rozmiarach 4 x 2,5 m zaobserwowano znaczną ingerencją nowofytą.

Prace będą kontynuowane.

TULIGŁOWY, gm. Rokietnica
woj. przemyskie

Uniwersytet Jagielloński
Instytut Archeologii
w Krakowie

Badania prowadziła dr hab. Maria Cabalska. Finansował WKZ w Przemyslu, UJ. Trzynasty sezon badań. Wielkie wieloczłono-
nowe grodzisko wczesnośredniowieczne /VIII-XI w./.

W 1987 r. badania wykopaliskowe na grodzisku dotyczyły weryfikacji przebiegu wałów na zachodnim stoku. Stok opada ku łąkom tworząc kilka rynien rozmywania podłoże oraz związanych z nimi stożków akumulacji ziemi. Poszukiwano wałów zamykających od tej strony grodzisko przeprowadzono wytyczając dziesięć wykopów rozmieszczonych na różnej wysokości. Na czterech wykopach umieszczonych poniżej wału obwodowego i pokazała się warstwa fliżu karpackiego, złożona z drobnych kamieni, budująca z tej strony wzniesienie. Gliniana nakładka, bardzo cienka, zalegająca pod warstwą humusu zachowała się w wykopach położonych w środkowym pasie stoku.

W tych warunkach nie istniała możliwość znalezienia wału II środkowego in situ. Ślady po tym wale odsłonięto w wykopie VII przecinając zwał gliny stożka osuwiska. Na głębokości 100 cm odsłonięto duże głazy bezładnie zgrupowane, przy których pojawiły się ułamki skorup oraz warstwę zsuniętego wału przylegającą do kamieni, stanowiących zewnętrzną obudowę konstrukcji. Grubość warstw wału dochodziła do 50 cm, wyklinując się przy kamieniach. W dolnych poziomach na granicy z gliną calca odsłonięto dwa skupiska kości zwierzęcych. Nie obserwowano zniszczenia wału przez pożar.

Wał III zewnętrzny uchwycono w dwu wykopach położonych w niższej partii stoku. W wykopie IV, umieszczonym na półce poniżej połowy wysokości, wał został przecięty skośnie do swego biegu. W zbitym fliżu skalnym wydrążono podstawę wkopując konstrukcję do 50 cm w skałę. Następnie nasypano glinę czerwono-pomarańczowego koloru i dopiero na tej warstwie wyrównawczej posadowiono konstrukcję chyba rusztową, bardzo źle zachowaną. Ten sam wał przecięto wykopem III posadowionym w dolnej partii stoku. Tam obserwowano zewnętrzne umocnienia wału, po którym zachowała się rozwleczona warstwa kamieni skośnie zarysowana na poziomie. Rozwleczono były również przepalone belki równolegle ułożone do warstwy kamieni. Całość śladów pozwala wnioskować, że wał posadowiono wyżej, o czym świadczy zachowana warstwa czerwonej gliny użytej na podsypkę, której ślady obserwowano na początkowych metrach omawianego wykopu.

Wszystkie opisane ślady upoważniają do przyjęcia rozbudowanego systemu obronnego w postaci trzech wałów grodu władców, dwóch wałów zaporowych oraz wału prostopadłego. Rekonstruowanie podobnych założeń w strefie przykarpackiej nie powinno nastroczać żadnych wątpliwości. Obiekty z Sialnicy i Aksamanic mają podobne rozplanowanie i można wnosić, że tworzą razem strategiczną jednostkę odpowiadającą w swej istocie pojęciu "grodów Czerwieńskich" znanych ze wzmianek historycznych.

TYSŁOWCE
woj. zamojskie
Stanowisko 25B

patrz
neolit

WARSZKOWO, gm. Sławno
woj. śląskie
Stanowisko 26

patrz
okres wpływów rzymskich